

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาแต่ช้านานส่งผลให้สินค้าเกษตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ อุตสาหกรรมการเกษตรถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหลักขั้นพื้นฐานของประเทศ ในปัจจุบันประเทศไทยได้ขยายการผลิตสินค้าทางการเกษตรให้เพิ่มสูงขึ้นเพื่อรองรับกับการเพิ่มขึ้นของประชากรทั้งประเทศ จากการสำรวจสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2548 พบว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 0.7 ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อการเติบโตของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตขึ้นในอุตสาหกรรมจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดมาตรการเชิงนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ตารางที่ 1.1 แสดงรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทยในปีพ.ศ. 2549 พบว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ในปี พ.ศ. 2547 มีมูลค่าเท่ากับ 979,922 ล้านบาทและมีมูลค่าเพิ่มขึ้นในปี 2548 และปี 2549 เท่ากับ 1,022,131 และ 1,066,445 ล้านบาท ตามลำดับ โดยที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติด้านการผลิตภาคการเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 120,187 และ 121,909 พันล้านบาทตามลำดับ

ตารางที่ 1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศด้านการผลิตภาคการเกษตรในปี พ.ศ. 2546 – 2547

ปี พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (พันล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศด้านการผลิต ภาคการเกษตร (พันล้านบาท)
2546	925,523	119,315
2547	979,922	119,824
2548	1,022,131	120,187
2549	1,066,445	121,909

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2550: ออนไลน์)

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในปี พ.ศ. 2542 มีสัดส่วนมากกว่าแรงงานนอกภาคการเกษตร กล่าวคือ จำนวนแรงงานภาคการเกษตรมีจำนวนเท่ากับ 19.8 ล้านคน และนอกภาคเกษตรมีจำนวนเท่ากับ 15.75 ล้านคน โดยในปี 2546 สัดส่วนแรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2542 กล่าวคือสัดส่วนภาคการเกษตรมีจำนวนเท่ากับ 13.9 ล้านคน ส่วนแรงงานนอกภาคเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นคือมีจำนวนเท่ากับ 19.8 ล้านคน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2546) ซึ่งอาจมีสาเหตุหลายประการที่ทำให้จำนวนแรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มที่ลดลงกล่าวคือ ประการแรก จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันจึงทำให้ประชาชนหันมาประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรกันเพิ่มมากขึ้น ประการที่สอง เนื่องมาจากการทำการเกษตรบางครั้งยังคงพึ่งพาแหล่งน้ำตามธรรมชาติ แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรมากนัก เกิดฝนทิ้งช่วง เกิดภัยธรรมชาติที่เกษตรกรไม่สามารถล่วงรู้มาก่อนหน้าทำให้ได้รับผลกระทบจึงทำให้จำนวนประชากรภาคการเกษตรมีแนวโน้มที่ลดลง ถึงแม้จำนวนประชากรภาคการเกษตรจะมีจำนวนที่ลดลงแต่ปริมาณการบริโภคสินค้าการเกษตรยังมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรของประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

นอกจากประเทศไทยแล้วประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการผลิตภาคการเกษตรส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตภาคการเกษตรถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหลักขั้นพื้นฐานของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ประเทศเวียดนามถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.9 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 8.4 ในปี 2548 มูลค่าการนำเข้าและส่งออกสินค้าในปี 2544 คิดเป็นร้อยละ 3.7 และ 15 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36.9 และ 32.2 ในปี 2548 ตามลำดับ (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มูลค่าการนำเข้าและส่งออกของประเทศเวียดนามปี พ.ศ. 2544-2548

พ.ศ.	2544	2545	2546	2547	2548
อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ	6.9	7.0	7.2	7.7	8.4
มูลค่าการส่งออก (%)	15	16.7	20.2	26.5	32.2
มูลค่าการนำเข้า (%)	3.7	21.8	27.8	26.7	36.9
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ด้านการเกษตร	2.7	5.0	2.8	3.5	4.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2550)

เนื่องจากประเทศเวียดนามมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีการส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้าเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่นในปี 2544 มูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเท่ากับ 1024.65 ล้านดอลลาร์ และปีต่อมาเพิ่มขึ้นในปี 2546 คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 3646.79 ล้านดอลลาร์ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าลำดับที่ 1 ของเวียดนาม นอกจากนี้มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศเวียดนามไปยังประเทศไทย มีมูลค่าเท่ากับ 325.8 ล้านดอลลาร์ในปี 2544 และ 308.97 ล้านดอลลาร์ ในปี 2546 ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าลำดับที่ 19 ของเวียดนาม (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2550)

การวัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยภาพรวมนั้นสามารถทำได้หลายแนวทาง มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริงก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการใช้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ จากตารางที่ 1.3 พบว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเท่ากับร้อยละ 5.2 ในปีพ.ศ. 2546 และมีแนวโน้มลดลงเท่ากับร้อยละ 4.8 ในปีพ.ศ. 2550 ส่วนประเทศเวียดนามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือในปีพ.ศ. 2546 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 6.0 และเพิ่มเป็นร้อยละ 8.2 ในปีพ.ศ. 2550

ตารางที่ 1.3 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริงของประเทศไทยและเวียดนาม ในปีพ.ศ. 2546 - 2550

ปีพ.ศ.	อัตราผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริง	
	ไทย	เวียดนาม
2546	5.2	6.0
2547	6.7	7.2
2548	6.1	7.7
2549	4.5	8.5
2550	4.8	8.2

ที่มา: Miguel Barrientos (2007)

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศเวียดนามมีอาชีพหลักเกี่ยวข้องกับทางด้านเกษตรกรรม ทำให้มีการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมเกษตรมากขึ้น ส่งผลให้แต่ละประเทศมีการวางนโยบายหรือกลยุทธ์ในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตรให้ได้มาตรฐานทัดเทียมระดับสากล เพื่อให้ได้เปรียบทางการค้าและการลงทุน ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจมวลรวมของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ จากนั้นนโยบายดังกล่าวจึงทำให้ต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาถึงการวัดประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและรวบรวมปัจจัยในการเพิ่มผลผลิตในอุตสาหกรรมเกษตร ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์ในการกำหนดนโยบายและวางแผนให้ประเทศไทยได้เปรียบทางการค้าต่อประเทศต่างๆ ในอนาคตที่มีการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมเกษตร

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อวัดประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตร โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม เพื่อหามาตรการในการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเกษตรที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบการค้าของประเทศไทยและเวียดนาม
2. เพื่อวัดโครงสร้างการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตของประเทศไทยและเวียดนาม
3. เพื่อกำหนดแผนเชิงนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรของประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานทางการค้าภาคการเกษตรของประเทศไทยและเวียดนาม
2. ทราบถึงโครงสร้างการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตของประเทศไทยและเวียดนาม
3. ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายและวางแผนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) เป็นรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง 2544 รวม 40 ปีในภาคการเกษตรของประเทศไทยและเวียดนาม จากองค์กรอาหารและการเกษตรของสหประชาชาติ (The Food and Agricultural Organization of United Nation, FAO) (2005) โดยจะทำการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคด้านผลผลิต ในการศึกษานี้เทคโนโลยีการผลิตประกอบไปด้วยผลผลิตจำนวน 2 ชนิด คือ พืชผลและปศุสัตว์ และปัจจัยการผลิตที่ใช้จำนวน 5 ชนิด คือ ที่ดิน เครื่องจักร แรงงาน ปุ๋ย และปศุสัตว์

1.5 นิยามศัพท์

1. เส้นพรมแดนการผลิต (Production Frontier) คือ เส้นที่ใช้แสดงจำนวนผลผลิตสูงสุดที่สามารถผลิตได้จากการใช้เวกเตอร์ปัจจัยการผลิตที่กำหนดให้ใดๆ ในกระบวนการผลิต
2. ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคโดยการใช้ผลผลิต (Output-oriented technical efficiency) คือ ค่าที่แสดงถึงความสามารถของผู้ผลิตในการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุดจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่กำหนดให้
3. ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคโดยการใช้ปัจจัยการผลิต (Input-oriented technical efficiency) คือ ค่าที่แสดงถึงความสามารถของผู้ผลิตในการใช้ปัจจัยการผลิตที่น้อยที่สุดเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าในปริมาณที่กำหนด
4. เส้นผลผลิตเท่ากัน (Isoquant) คือ เส้นที่แสดงถึงสัดส่วนหรือส่วนผสมต่างๆกันของปัจจัยการผลิต 2 แต่ละชนิดซึ่งให้ผลผลิตจำนวนเท่ากันแก่หน่วยผลิต
5. ความยืดหยุ่นของการผลิตต่อปัจจัยการผลิต คือ เปรอ์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตต่อเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิต